

Marija Montessori: ugdymo filosofija ir principai

Marija Montesori (Maria Montessori) - italų mokslininkė, gydytoja, pedagogė, originalios ikimokyklinio ugdymo sistemos kūrėja, visuomeninio gyvenimo reformatorė. Dėl reikšmingų laimėjimų pedagogikos srityje ji tapo istorine asmenybe. Jos skelbtos originalios idėjos sukėlė nepaprastą susidomėjimą pasaulyje ir didelį mokslininkės sekėjų norą pasiaukojamai jas įgyvendinti.

Žymi pedagogė gimė 1870 m. rugpjūčio 31 d. Italijoje. Ši moteris studijavo mediciną Romos universitete ir tapo pirmąją gydytoja Italijoje. Taip pat ji pradėjo dirbti Romos psichiatrijos klinikoje gydytoja asistente. Darbo medicinos srityje metu, Marija Montessori pirmą kartą susidūrė su pedagoginiais klausimais, nes čia taip pat buvo gydomi ir vaikai, turintys intelektualinio vysymosi sutrikimus. Žymi pedagogė pastebėjo, jog ligoninėje gydomi vaikai yra neveiklūs, apatiški ir suprato, kad juos išlavinti yra pedagoginė problema. 1889 m. Marija Montessori tapo vaikų, turinčių protinę negalią, auklėjimo lygos nare. O 1899 m. moteris pradėjo vadovauti institutui, kuriame buvo mokomi specialiųjų poreikių mokytojai. 1901 m. ji pradėjo studijuoti Romos universitete antropologiją, kuriame ir buvo pakviesta dirbti antropologijos profesore. Taip prasidėjo žymios moters pedagoginis kelias. 1907 m. moteris tapo ikimokyklinio ugdymo įstaigos, Casa dei bambini direktore. Dirbdama darželyje Marija Montessori tobulinosi, įgijo naujų, praktinių žinių, kėlė pedagoginę koncepciją.

Montesori pažiūros formavosi paveiktos realizmo filosofijos. Pedagogė tikėjo nematerialia žmogaus „gyvybine jėga“. Jos mokslinės pedagogikos idėjos plėtojosi veikiamos I. Kanto mokymo, teigiančio, kad žmogaus prigimtyje glūdi išminties ir gėrio pradas. Taigi, Montessori ugdymo paskirtis – išmokyti ir įpratinti ugdytinį remtis vidinių, įgimtų imperatyvų skatinamu protu. Pozityvūs ugdymo rezultatai įmanomi tik sudarius sąlygas ugdytinų aktyvumo ir savarankiškumo plėtotei: „vaikų sieloje esama instinktyvios pažinimo meilės, kurią mes prieštarinai laikėme paprastu pamėginimu žaisti, tuščiu minties žaidimu“.

Montessori pedagoginėje sistemoje svarbią vietą užima religinis ugdymas. Ji tiki, kad vaikas galėdamas laisvai veikti, pasireikšti, turės galimybę pasisakyti ar žmogus iš prigimties yra religinga būtybė. M. Montessori buvo viena iš tų pedagogų, kurie su viltimi žvelgė į vaiką, vertino jo potencialines galimybes. Vaiką pedagogė iškėlė į ugdymo proceso centrą, jam teikė veiklaus socialinio subjekto statusą, reikalavo su juo pagarbiai elgtis. Žymi italų pedagogė išreiškė vienos ryškiausių XX a. pedagoginių krypčių – Naujojo ugdymo - idėjas. Jos teorija - priešprieša autoritarinėms scholastinėms ugdymo sistemoms. Pedagogė savo pažiūras grindė demokratinėmis nuostatomis.

M. Montessori siekė sudaryti sąlygas vaiko savirealizacijai, vaiko kasdienio gyvenimo natūraliai tėkmei, užtikrinti vaikų nevaržomumą, asmenybės dvasinių, protinių ir fizinių galių vystimąsi, saviraiškos, laisvos, kilnios asmenybės formavimąsi. Jos teorija yra orientuota į ugdytinio savisklaidą, saviraidą, savikūrą, aktyvumą. Mokslininkė buvo įsitikinusi, kad vidinių vaiko poreikių atspėti negalima, juos galima pastebėti tik tada, kai leidžiama vaikui laisvai ir natūraliai pasireikšti.

Montessori pedagoginėje sistemoje išskiriami keli ugdymo principai:

- *Pagarbos vaikui principas.* Montessori sistemoje yra vienas svarbiausių. Į vaiką mokslininkė ragina žvelgti kaip į unikalią vertybę. Ugdytojai privalo atsižvelgti į vaiko poreikius, interesus, nuomonę, nuotaikas bei vadovautis nuostata, jog gamta kiekvienam vaikui davė ne tik galias ir gabumus, bet ir individualų, atskirą, savitą vystimąsi.

- *Įsisamonimo drausmės ir laisvės principas.* Vaikas gali laisvai, pagal savo norą pasirinkti norimą veiklą, partnerius, didaktines priemones, gali laisvai veikti. Tačiau turi laikytis tarpusavio bendravimo taisyklių, savo pačių sudarytos tvarkos, vidinės drausmės. Laisvai ugdomi vaikai turi mokėti tyliai vaikščioti, kalbėti, paimiti ir būtinai padėti į vietą daiktus, mandagiai keiptis vienas į kitą.

- *Lygiateisiškumo principas.* Suaugusieji ir vaikai yra lygiateisiai piliečiai. Toks pedagogo požiūris rodo pagarbą kiekvienam vaikui. Montessori reikalavo gerbti kiekvieną vaiką, nepriklausomai nuo jo socialinės padėties ir kitų požymių, žiūrėti į jį kaip į žmogų su didelėmis potencialinėmis galimybėmis. Kiekvienas vaikas turi lygias teises ne tik santykiuose su auklėtoju, bet ir ir vienas su kitu.

- *Vaiko savarankiškumo principas.* Visos pedagoginėje veikloje suaugusiųjų naudojamos ugdymo priemonės turi padėti vaikui tapti savarankišku. Pati Montessori teigė, kad kiekviena pedagogikos priemonė turi padėti vaikui eiti savarankiškumo keliu.

- *Nesikišimo į vaikų veiklą principas.* Pedagogės pagrindinė funkcija- parengti vaiko ugdymuisi tinkamą aplinką. Kaip stebėtoja, eksperimentatorė, mokytoja turi sudaryti sąlygas ir galimybes vaiko interesų, polinkių ir poreikių sklaidai, padėti juos įgyvendinti, bet nieko nedaryti už jį, visada vadovautis vaiko siekimu būti savarankiškam. Montessori mano, jog kiekviena nereikalinga pagalba ne tik trukdo, bet ir žaloja normalų vaiko vystimąsi.

- *Klaidų savikontrolės užtikrinimo principas.* Aplinkoje kiekviena didaktinė priemonė vaikui suteikia galimybę pasitikrinti savo veiklos teisingumą. Pačioje didaktinėje priemonėje jau yra užkoduota tam tikra jo naudojimo tvarka, kurios negalima pažeisti. Tokiu principu Montessori sudarytos didaktinės priemonės padeda vaikui savarakiškai siekti galutinio tikslo, skatina jį susikaupti. Taip pat tokios priemonės padeda išvengti auklėtojos kišimosi veiklą.

- *Aplinkos saugojimo ir tausojimo principas,* skirtas optimalizuoti vaikų tarpusavio santykius, santykius su suaugusiais ir sureguliuoti sąveika su aplinka. Bendrosiomis vidaus taisyklėmis turi vadovautis ir vaikai, ir suaugusieji.

Anot Marijos Montessori:

- Švietimas turi padėti vaikui ugdyti jo asmenybę, su pačio vaiko prigimtimi ir galimybėmis, kad vėliau jis galėtų būtų nepriklausomas suaugusiųjų bendruomenėje.

- Optimalūs santykiai tarp vaikų ir suaugusiųjų, bei optimalios stimuliuojančios aplinkos skatina spontanišką vaiko vidinį vystimąsi.

- Vaikai nori tapti suaugusiais ir jie stengiasi savarankiškai pasiekti šį tikslą. Švietimas turi padėti jiems atlikti šią vidinės raidos užduotį.

- Daugelis mažų vaikų atliekamos veiklos atrodo beprasmiškos. Tačiau koncentracija, kurią jie skiria šiai veiklai, leidžia daryti prielaidą, kad vaikams tokios veiklos yra labai svarbios. Tokiu atveju Montessori mokytojas turi pasitraukti ir leisti vystytis veiksmui toliau.

- Savaiminė vaiko veikla yra gerbiama. Bet kokios pastangos skverbtis į vaikystės paslaptys yra padarytos per spontaniškas manifestacijas.

- Ikimokyklinio ugdymo įstaiga turi būti kultūrine aplinka, kad vaikai turėtų galimybę tapti pažįstamais su pagrindiniais savo kultūros aspektais.

- Montessori mokymo moto - vaikas yra tarsi siekis, turintis savo tikslus ir poreikius.

Apibendrinant galima teigti, kad vienas iš svarbiausių ugdymo principų Montessori pedagogikoje - savarankiškos, laisvos vaiko veiklos gerbimas, pagarba vaiko poreikiams, nuomonei. Ne mažiau svarbus ir savarankiškumo principas, kurio realizavimui padeda M. Montessori ugdomosios priemonės. Pedagogės teigimu, kiekvienas vaikas kuria savo asmenybę pats, veikdamas tam tikroje, specialiai parengtoje ugdymo aplinkoje.

Naudota literatūra:

1. Lamanauskas, V., Palionienė, A. (2008). *Ikimokyklinės įstaigos gamtinės aplinkos svarba vaikų pažinimo kompetencijos plėtotei*. Nr. 2 (22). [interaktyvus], [žiūrėta 2017 – 11 – 28]. Prieiga internete: <http://oaji.net/articles/2014/514-1393664767.pdf>
2. Petrutytė, D. (1993) “*Vaikas – Dievo dovana*”.
3. Pocienė, S. J. (2010). *Ikimokyklinis ugdymas: raida, pedagoginės sistemos. Ikimokyklinės pedagogikos studija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

Parengė: Inga Stiopina, ikimokyklinio ugdymo vyresnioji mokytoja